

แนวทางการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด

นางสุภาพร สมพงษ์¹

นางภัทรวรรณธ มณีฉาย²

พ.ต.ท.ดร.ณัฐชัชพงษ์ อุดมศรี³

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วม ศึกษามาตรการทางกฎหมาย และศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการป้องกันอาชญากรรมคดียาเสพติด ดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เพื่อนำไปวิเคราะห์หาแนวทางการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด ด้วยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า แม้รัฐบาลจะมีนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงรุกโดยมุ่งเน้นไปที่สถาบันระดับล่าง คือ ระดับหมู่บ้าน ชุมชน แล้วก็ตาม แต่ปัญหายาเสพติดในภาพรวม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนก็ยังคงมีอยู่และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เกิดจากการที่ภาครัฐยังไม่มีนโยบาย ไม่มีการบัญญัติกฎหมาย หรือแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการป้องกันอาชญากรรมในคดียาเสพติด ซึ่งปัญหายาเสพติดนั้นนอกจากจะส่งผลกระทบก่อให้เกิดอันตรายโดยตรงทั้งต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพเองแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบทางอ้อมต่อระบบครอบครัว ระบบสังคม และประเทศชาติ ดังนั้น ปัญหายาเสพติดจึงเป็นปัญหาอาชญากรรมหนึ่งที่สำคัญของชาติ

คณะผู้เขียนเห็นว่า การดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงควรมุ่งเน้นที่กลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ คณะผู้เขียนจึงขอเสนอแนะ แนวทางการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนโดยศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.) ซึ่งจะมีเยาวชนเข้ามาเป็นสมาชิก เพื่อให้ ศอ.ปส.ย.ขับเคลื่อนและเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติดอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมต่อไป

คำสำคัญ : การป้องกันแบบมีส่วนร่วม , อาชญากรรม , เยาวชน , ยาเสพติด

1. บทนำ

ยาเสพติดถือเป็นปัญหาใหญ่และภัยร้ายแรงที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหายาเสพติดมาช้านาน โดยสภาพปัญหาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ของโลกในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา มีการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย

¹ นักสืบสวนสอบสวนชำนาญการ,สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

² เจ้าหน้าที่สอบสวนอาวุโสระดับสูง,สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

³ รองผู้กำกับการสืบสวน 3,สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

และรวดเร็วมาก ประชาชนโดยทั่วไปสามารถเข้าถึงและใช้สารเสพติดได้ง่ายและสะดวกกว่าในอดีต ยาเสพติดจึงส่งผลกระทบและทำให้เกิดผลเสียหายนับต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ รวมถึงการทำลายทรัพยากรบุคคลโดยเฉพาะเยาวชนให้กลายเป็นบุคคลไร้คุณภาพ เป็นภาระของสังคมที่จะต้องแบกรับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยจะเห็นว่ากลุ่มเป้าหมายที่ใช้นาเสพติดจะเริ่มใช้ในช่วงวัยเด็กจนถึงเยาวชน และมีแนวโน้มอายุที่จะเริ่มใช้นาเสพติดจะลดลงโดยตลอด

แม้ว่าในช่วงที่ผ่านมา รัฐบาลทุกรัฐบาลจะได้ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีนโยบายปราบปรามและป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง มีบทลงโทษที่รุนแรงต่อผู้เสพ ผู้ค้าหรือผู้จำหน่าย ทั้งให้ทุกส่วนราชการ หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนร่วมมือกันดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง แต่นับวันปัญหายาเสพติดกลับทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการขยายการยึดครองพื้นที่การแพร่ระบาด ความหลากหลายและซับซ้อนของตัวยาสเสพติด ซึ่งมีทั้งยาชนิดเดิมและชนิดใหม่ จึงทำให้ปัญหายาเสพติดไม่หมดไปจากสังคมไทย และยังคงสร้างปัญหาให้กับเยาวชนตลอดเรื่อยมา

จากรายงานสถานการณ์ยาเสพติดระดับโลกพบว่า แนวโน้มประชากรโลกในกลุ่มอายุ 15 – 35 ปี จะมีการใช้นาเสพติดเพิ่มขึ้น⁴ สำหรับประเทศไทย ข้อมูลด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดจากสถาบันธัญญารักษ์ ในปีงบประมาณ 2556 – 2560 พบว่า ทั้ง 5 ปีงบประมาณ ประมาณร้อยละ 85 ผู้ป่วยเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 15 – 19 ปี และ 20 – 24 ปี⁵ ในด้านพฤติกรรมที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะมีพฤติกรรมในการเสพเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันพบว่า นอกจากเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้เสพแล้ว ยังได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการค้ายาเสพติดด้วย โดยมีเหตุผลจากการหาเงินเพื่อไปเที่ยวและใช้จ่ายในสิ่งของฟุ่มเฟือยเป็นต้น

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2559 ได้ให้ความเห็นชอบโครงการเพื่อการปฏิรูปในระยะที่ 1 กระทรวงยุติธรรม (พ.ศ. 2559 – 2560) แผนประชารัฐร่วมใจสร้างหมู่บ้าน ชุมชนมั่นคงปลอดภัยยาเสพติด พ.ศ. 2559 – 2560 ซึ่งจะบูรณาการและขับเคลื่อนไปพร้อมกับภารกิจของกระทรวงยุติธรรม โดยเฉพาะศูนย์ยุติธรรมชุมชน ซึ่งจะลงสู่พื้นที่ ประกอบกับคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 21/2561 ลงวันที่ 23 มกราคม 2561 ที่กำหนดกรอบ/แนวทางการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ข้อ 9 ร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งมีแนวคิดในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจด้านยาเสพติด โดยขับเคลื่อนจากระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับชุมชน หมู่บ้าน ทำให้ในปัจจุบันมีหน่วยงานหลายหน่วยให้ความสนใจและร่วมมือแก้ไขปัญหายาเสพติดมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานหรือการดำเนินโครงการเพื่อขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนี้มักเริ่มกระทำได้แต่ระดับชุมชน หมู่บ้านเป็นต้นไป ยังไม่เปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ การแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมากนัก

จากข้อมูลและความจำเป็นดังที่กล่าวมาในตอนต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรหาแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมในคดียาเสพติดโดยให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันเยาวชนจากการกระทำผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดต่อไปในอนาคต

⁴ United Nations Office on Drugs and Crime, World drug report 2016, สืบค้นจาก http://www.unodc.org/doc/wdr/20162WORLD_DRUG_REPORT_2016_web.pdf, (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2561)

⁵ สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี, จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยยาเสพติดทั้งหมด ปีงบประมาณ 2556-2560, สืบค้นจาก http://www.pmnidat.go.th/thai/index.php?option=com_content&task=view..., (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2561)

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วม
- 2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมในคดียาเสพติด
- 2.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการป้องกันอาชญากรรมคดียาเสพติด

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 3.1 เพื่อทราบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วม
- 3.2 เพื่อทราบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมในคดียาเสพติด
- 3.3 เพื่อทราบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการป้องกันอาชญากรรมคดียาเสพติด
- 3.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด

4. แนวคิด ทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวข้อง

ในหัวข้อนี้คณะผู้เขียนจะได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติดโดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การกิจของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

งานยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) เป็นกระบวนการหรือระบบงานที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อนำตัวผู้ที่กระทำความผิดหรืออาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมาย จึงมักจะเรียกว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นกระบวนการพิสูจน์ความจริงตามกฎหมายอย่างเป็นระบบของหน่วยงานของรัฐและองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้น โดยที่มาของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของการดำเนินคดีทางอาญานั้นถูกกำหนดไว้ในกฎหมายวิธีสบัญญัติหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความต่าง ๆ (Procedural laws) เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศไทยได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญา และอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำรวจ อัยการ และผู้พิพากษา รวมทั้งสิทธิหน้าที่ของผู้ต้องขัง ผู้กล่าวหา และพยานในคดีด้วย⁶

ปัจจุบันหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์คุมประพฤติ และทนายความซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะทำงานร่วมกันเพื่อป้องกันปราบปรามและลดปัญหาอาชญากรรม อำนวยความยุติธรรม สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นมีเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน (Ultimate goal) ในการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมนั่นเอง⁷

4.2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับยาเสพติด

ความหมายของยาเสพติด

สิ่งเสพติด หรือ ยาเสพติด ในความหมายของ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization or WHO) จะหมายถึงสิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อไปโดยไม่สามารถหยุดเสพได้ และจะต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุด จะทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่อร่างกายและจิตใจขึ้น

⁶ เสกสัน เครือคำ.(2558). อาชญากรรม อาชญาวินัย และงานยุติธรรมทางอาญา.(นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์).หน้า 188

⁷ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย.(2556). ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก: แนวทางวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์.(กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์(1991).

ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ยาเสพติดให้โทษ หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุนิตใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลาและสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้การผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความรวมถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

ประเภทของยาเสพติด

ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 7 จะแบ่งยาเสพติดออกเป็น 5 ประเภท คือ ยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 1 ได้แก่ เฮโรอีน แอลเอสดี แอมเฟตามีน หรือ ยาบ้า ยาอี หรือ ยาเลฟ ยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 2 ยาเสพติดประเภทนี้สามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ได้ แต่ต้องใช้ภายใต้การควบคุมของแพทย์ และใช้เฉพาะกรณีที่เป็นเท่านั้น ได้แก่ ผื่น มอร์ฟิน โคเคน หรือ โคคาอิน และเมทาโดน

ยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 3 ยาเสพติดประเภทนี้ เป็นยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดประเภทที่ 2 ผสมอยู่ด้วย มีประโยชน์ทางการแพทย์ การนำไปใช้เพื่อจุดประสงค์อื่น หรือเพื่อเสพติด จะมีบทลงโทษกำกับไว้ ยาเสพติดประเภทนี้ ได้แก่ ยาแก้ไอ ที่มีตัวยาโคเคอิน ยาแก้ท้องเสีย ที่มีฝิ่นผสมอยู่ด้วย ยาฉีดระงับปวดต่าง ๆ เช่น มอร์ฟิน เพทิดีน ซึ่งสกัดมาจากฝิ่น

ยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 4 คือสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 1 หรือประเภทที่ 2 ยาเสพติดประเภทนี้ไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในการบำบัดโรคแต่อย่างใด และมีบทลงโทษกำกับไว้ด้วย ได้แก่ น้ำยาอะเซติคแอนไฮไดรด์ และ อะเซติลคลอไรด์ ซึ่งใช้ในการเปลี่ยน มอร์ฟิน เป็น เฮโรอีน สารคลอซูไดโอเฟครีน สามารถใช้ในการผลิต ยาบ้า ได้ และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอีก 12 ชนิด ที่สามารถนำมาผลิตยาอีและยาบ้าได้

ยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 5 เป็นยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าขายอยู่ในยาเสพติดประเภทที่ 1 ถึง 4 ได้แก่ ทุกส่วนของพืช กัญชา ทุกส่วนของพืช กระต่อม เห็ดขี้ควาย เป็นต้น

ดังนั้น ยาเสพติดในความหมายของคณะผู้เขียน จึงหมายถึง ยาหรือสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ ทำให้ผู้ใช้เกิดผลเสียทั้งต่อร่างกายและจิตใจ

ความร้ายแรงที่ได้รับการเสพยาเสพติด

ส่วนพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้กล่าวถึง โทษพิษภัยของยาเสพติดไว้นอกจากจะมีผลกระทบโดยตรงก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพเองแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบทางอ้อมต่อระบบครอบครัว ระบบสังคมและประเทศชาติ ดังนี้⁸

(1) โทษพิษภัยต่อตัวผู้เสพ สุขภาพร่างกายของผู้ที่เสพยาจะทรุดโทรมทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น มีรูปร่าง ผอม ชูบชืด ผิวคล้ำ ไม่มีแรง อ่อนเพลียง่าย สมองเสื่อม ความคิด ความจำเสื่อม เป็นโรคติดเชื้ออื่นๆ ได้ง่าย เช่น

⁸ เจริญ แฉกพิมาย และ ปณิดา สร้อยสาร. (2555). พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, รายงานวิจัยเสนอมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, หน้า 33

โรคตับอักเสบ ไตอักเสบ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจ โรคเมเร็งปอด ภูมิต้านทานในร่างกายลดลง มีสภาวะทางจิตใจไม่ปกติ สมรรถภาพจิตใจเสื่อมลง อารมณ์แปรปรวนง่าย ซึมเศร้า วิดกกังวล ความรู้สึกฟุ้งซ่าน ซึ่งจากผลร้าย ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะผลักดันให้ผู้เสพยาเสพติดกลายเป็นบุคคลที่ไร้สมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจในการดำเนินชีวิตในสังคม ขาดความเชื่อมั่น บุคลิกภาพสูญเสียไม่สนใจตนเอง ไม่สนใจในการทำงาน-การเรียนรู้และผู้เสพบางรายอาจประสบอุบัติเหตุจนถึงขั้นพิการแขน-ขา เช่น พลัดตกจากที่สูงขณะทำงาน หกล้ม อันเนื่องมาจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่มีผลต่อระบบประสาทและสมอง

(2) โทษพิษภัยต่อครอบครัว การติดยาเสพติด นอกจากจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของตนเองและครอบครัวแล้ว ยังทำให้ผู้เสพกลายเป็นบุคคลที่ขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว ไม่ห่วงใยดูแลครอบครัวอย่างที่เคยปฏิบัติทำให้สภาพครอบครัว ขาดความอบอุ่น ต้องสูญเสียเศรษฐกิจและรายได้ของครอบครัว เนื่องจากต้องนำเงินมาซื้อยาเสพติด บางรายอาจต้องสูญเสียเงินจำนวนไม่น้อยเพื่อรักษาตนเองจากโรคร้ายแรงต่างๆอันเกิดจากการใช้ยาหรือสารเสพติด กลายเป็นภาระของครอบครัวในที่สุด อีกทั้งนำไปสู่ปัญหาครอบครัวเกิดการทะเลาะวิวาทกันบ่อยๆเกิดความแตกแยกภายในครอบครัว เป็นต้น

(3) โทษพิษภัยต่อสังคมและเศรษฐกิจ ผู้ที่เสพยาเสพติด นอกจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้สึกลดลงด้อยโอกาสทางสังคมแล้ว ยังอาจมีความคิดหรือพฤติกรรมที่นำไปสู่ปัญหาสังคมส่วนรวมได้ เช่น ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม (ปล้นจี้ ทำร้ายร่างกายอื่นเพื่อ ชิงทรัพย์สิน) ก่อให้เกิดปัญหาอุบัติเหตุ (รถชน พลัดตกจากที่สูง) และปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น อันเป็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลอันล้ำค่า ตลอดจนทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมอย่างไร้ประโยชน์ เป็นการถ่วงความเจริญ ความก้าวหน้าการพัฒนาของสังคม สภาพการณ์ดังกล่าวกลับกลายเป็นภาระของสังคมส่วนรวมในการจัดสรรบุคลากร แรงงานและเงินในการปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาในที่สุด

(4) โทษพิษภัยต่อประเทศชาติ ผู้ที่เสพยาเสพติดและตกเป็นทาสของยาเสพติด อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่บ่อนทำลายเศรษฐกิจและความมั่นคงความสงบสุขของประเทศชาติ เนื่องจากผู้เสพยาเสพติดเหล่านี้ทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียกำลังคนและงบประมาณแผ่นดินจำนวนมหาศาล เพื่อใช้จ่ายในการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยา ทำให้ต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลอันมีค่า เกิดความไม่สงบสุขของบ้านเมือง ทำให้เศรษฐกิจทรุด บั่นทอนความมั่นคงของประเทศชาติต้องสูญเสียกำลังของชาติอย่างน่าเสียดาย โดยเฉพาะถ้าผู้เสพติดเป็นเยาวชน

4.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม

อาชญากรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554⁹ หมายความว่า การกระทำผิดทางอาญา คำว่า อาญา แปลว่า อำนาจหรือโทษ ส่วนคำว่า กรรม ก็คือการกระทำในภาษาอังกฤษ คำว่า Crime ก็มีรากศัพท์มาจากคำว่า Crimen ในภาษาละตินซึ่งแปลว่าการกล่าวหา หรือการทำความผิดโดยบุคคลหนึ่งต่อบุคคลอื่น ในยุคก่อนคริสตกาลอาชญากรรมยังจัดเป็นเรื่องส่วนบุคคล ซึ่งรัฐจะไม่เข้าแทรกแซงผู้เสียหายจึงสามารถเรียกคืนความเสียหาย หรือเรียกชำระหนี้ความแค้นได้จากผู้กระทำผิด หรือแม้แต่สมาชิกอื่นในครอบครัวของผู้กระทำผิดโดยตรง สภาพการณ์ดังกล่าว ปรากฏชัดในประมวลกฎหมายฮัมมูราบี(Code of Hammurabu) ซึ่งได้บัญญัติไว้

⁹ ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน). หน้า 1402

ราว 1900 ปีก่อนคริสตกาล แต่กระนั้นการลงโทษหรือการเรียกค่าชดเชยโดยตรงจากผู้เสียหายก็มักไม่ได้เกิดขึ้นเสมอไป ถ้าผู้เสียหายมีความอ่อนแอกว่าผู้กระทำผิด หรือแม้ในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายมีพลังอำนาจพอกัน การทำลายล้างซึ่งกันและกันก็จะมีวันจบสิ้น ผลที่ติดตามมาก็คือ ชุมชนและสังคมย่อมจะยุ่งเหยิงเสียหาย ด้วยเหตุนี้รัฐจึงได้เริ่มเข้ามามีบทบาทแทรกแซงในการพิจารณาพิพากษาคดี และลงโทษผู้กระทำผิด ทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบสุขของชุมชนและสังคม ดังนั้น การประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของกษัตริย์จึงถูกเปรียบเสมือนเป็นการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของกษัตริย์ด้วย¹⁰

การกระทำหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับคนอื่น ๆ ในสังคมเป็นสิ่งที่ถูกมองว่าเป็นปัญหาของสังคม เนื่องจากการกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความปกติสุขหรือความสงบเรียบร้อยของคนในสังคมโดยรวม ซึ่งต่อมาการกระทำหรือพฤติกรรมเหล่านี้ถูกนิยามให้เป็นสิ่งที่เรียกว่า “อาชญากรรม”

4.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม

การป้องกันอาชญากรรม (Crime prevention) คือ การกระทำที่เป็นการลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมของบุคคลหรือหน่วยงานทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน การป้องกันอาชญากรรมนั้นเป็นมาตรการก่อนเกิดเหตุหรืออาชญากรรม ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมจึงเป็นทั้งบุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล และองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งอยู่ในส่วนภาครัฐและเอกชน¹¹

การป้องกันอาชญากรรมโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ ได้แก่ แบบไม่เป็นทางการ (Informal) และแบบเป็นทางการ (Formal) สำหรับรูปแบบไม่เป็นทางการนั้นส่วนใหญ่จะใช้มาตรการทางสังคม (Social control) มาเป็นเครื่องมือในการขัดเกลา (Socialize) และกึ่งอาศัยการบำบัดฟื้นฟูร่างกายและจิตใจให้หายจากความบกพร่อง ทั้งนี้เนื่องจากทฤษฎีอาชญาวิทยาเชื่อว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนกระทำความผิดนั้นเกิดจากปัจจัยทางด้านชีววิทยา จิตวิทยาบกพร่อง และปัจจัยทางด้านสังคมเป็นสำคัญ ดังนั้น หากมีการป้องกันไม่ให้มีสาเหตุปัจจัยดังกล่าวเกิดขึ้น ก็จะทำให้ไม่เกิดอาชญากรรมได้ เช่น การป้องกันโดยใช้สถาบันทางสังคม (ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา) ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี วัฒนธรรม ศีลธรรม เป็นเครื่องมือในการป้องกันอาชญากรรม เป็นต้น¹²

วรเดช จันทรศร¹³ได้สรุปสาเหตุของอาชญากรรมไว้ดังนี้

1.สาเหตุในแง่ตัวบุคคล อาชญากรรมที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งอาจมาจากความโน้มเอียงต่อการกระทำผิดที่ถูกกำหนด โดยบุคลิกภาพของบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น ความผิดปกติทางชีววิทยากรรมพันธุ์ ระดับสติปัญญา ตลอดจนการที่บุคคลไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและแรงผลักดันของบุคคลที่จะตกลงใจประกอบอาชญากรรม

2.สาเหตุในแง่ของกลุ่มบุคคลอาชญากรรมส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดความสามารถที่จะต่อต้านการกดดันในการกระทำ ซึ่งถูกกำหนดโดยบทบาทของกลุ่ม

¹⁰ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2541). อาชญาวิทยา:สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม. (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). หน้า 3

¹¹ เสกสัน เครือคำ. (2558). อาชญากรรม อาชญาวิทยา และงานยุติธรรมทางอาญา. (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์). หน้า 218

¹² อุทิศ สุภาพ. (2559). การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่พึงประสงค์ของไทย. http://matichon.co.th/columnists/news_269885(สืบค้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2561)

¹³ วรเดช จันทรศร. (2529).การนำนโยบายไปปฏิบัติ. (กรุงเทพ: พิสูจน์อักษร). หน้า.51-53.

3.สาเหตุในแง่ระบบสังคม การเกิดอาชญากรรมเกี่ยวพันและได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และชนชั้นทางสังคมของบุคคลจะเป็นเครื่องกำหนดความโน้มเอียงในการกระทำผิด ซึ่งเป็นสาเหตุที่ แก้ไขได้ง่ายกว่า

4.3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม

(1) ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวสันติวิธี

Pepinsky & Quinney¹⁴ นักอาชญาวิทยาที่สนใจแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ สร้างอาชญาวิทยาแนวสันติวิธีขึ้น เป็นแนวคิดทางเลือกแทนการมองปัญหาอาชญากรรมแบบคู่สงครามและความ ชัดแย้ง โดยเชื่อว่าการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง การแก้ไขฟื้นฟูและการร่วมมือกันของสถาบันต่าง ๆ จะมีส่วน สำคัญในการพัฒนาความหมายและความสันติสุขของชุมชน ซึ่งต้องกระทำร่วมกันในหลายระดับ

(2) ทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์

Shaw and Other¹⁵ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์พบว่า การขาดระเบียบในสังคม หรือสภาวะแตกแยกของกลไกทางสังคม ที่มีหน้าที่ค้ำจุนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือความร่วมมือร่วมใจ ตลอดจนถึงกำลังใจของสมาชิกในสังคม เป็นสาเหตุเบื้องต้นของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งแนวความคิดตามทฤษฎีนี้ได้ ถูกใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวความคิดต่อเนื่องที่เรียกว่า “หมู่บ้านในเมือง” (Urban Village) โดยเขาได้ เน้นหนักที่การสร้างความสัมพันธ์ในสังคมหรือชุมชน ด้วยการจัดสภาพพื้นที่ในชุมชนให้มีลักษณะเอื้ออำนวยต่อการ เพิ่มปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนต่าง ๆ

(3) ทฤษฎีพันธะทางสังคม

Travis Hirschi¹⁶ ได้เสนอทฤษฎีพันธะทางสังคมขึ้นโดยเชื่อว่า คนเรานั้นมีแนวโน้มที่จะกระทำผิด กฎหมายเป็นทุนเดิมอยู่แล้วเพียงแต่ควบคุมเอาไว้เท่านั้น เหตุที่สามารถควบคุมเอาไว้ได้และไม่กระทำผิดเนื่องจาก กลัวว่าจะทำให้เสียความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนฝูง ครอบครัว ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน ครู อาจารย์ เป็นต้น หาก ปราศจากความผูกพัน ความแน่นหนา และขาดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นแล้ว คนเราก็จะมีความเป็นอิสระที่จะ กระทำผิด

(4) ทฤษฎีกระบวนการทางสังคม (Social Process Theories)

กระบวนการทางสังคมมองว่าคนได้ถูกขัดเกลา (Socialization) จากสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน เพื่อ ที่ทำงาน เป็นต้น ซึ่งถ้าหากความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวกและได้รับการสนับสนุน คนจะปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมเป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้าม หากความสัมพันธ์เป็นไปในทางลบ คนก็จะฝ่าฝืนกฎระเบียบ นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรรม

ความสัมพันธ์ของเพื่อน (Peer Relation) นักจิตวิทยาเชื่อว่า เพื่อนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ พฤติกรรมมนุษย์และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการเลือกที่จะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ในช่วงอายุของเด็ก เพื่อนจะมี

¹⁴ Fuller, John R., Criminal Justice : A Peacemaking Perspective, (Boston : Allyn & Bacon, 1998), p.40

¹⁵ กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการวิจัยกรณีการมีส่วนร่วมของผู้ขับเคลื่อนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, สืบค้นจาก <http://research.police.go.th/index.php/datacenter/research/--1/2550/94--2550/file> (สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2561)

¹⁶ นิษธร ปุระณะปัญญา. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในจังหวัดบุรีรัมย์, รายงานการค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต, หน้า 11.

อิทธิพลในลักษณะที่ต่างกัน เช่น ในช่วงวัยรุ่น (Teen) เพื่อนจะมีบทบาทเป็นผู้ให้กำลังใจเพราะเป็นวัยที่ต้องการการสนับสนุนทางอารมณ์ จึงมีความเชื่อใจเพื่อนมาก และมักจะเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว หรือความลับของตนให้เพื่อนได้รับรู้ ส่วนในเด็กที่ไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มมักจะแสดงอาการก้าวร้าวและชอบแกล้งคนอื่น เด็กอาจมีกลุ่มเพื่อนมากกว่าหนึ่งกลุ่ม ในกลุ่มหนึ่งเด็กอาจมีบทบาทเป็นหัวหน้ากลุ่ม แต่ในขณะอีกกลุ่มเด็กอาจมีบทบาทเป็นผู้ตามก็ได้ จะเห็นได้ว่าเด็กและเพื่อนต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน¹⁷

4.4 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในคดียาเสพติด

การมีส่วนร่วมยังถือเป็นหลักการพื้นฐานและองค์ประกอบสำคัญในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพราะทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 โดยแนวคิดนี้มาจากการวางนโยบายแนวใหม่ ซึ่งเน้นที่คนเป็นสำคัญมากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 – 4 ที่ผ่านมา โดยมีความพยายามเปลี่ยนแปลงแนวการพัฒนาจากบนลงล่าง (Top-Down) มาเป็นล่างขึ้นบน (Bottom-Up) ซึ่งแนวการพัฒนานี้เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ก็ยังคงมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคนทุกวัยให้เป็น คนดี คนเก่ง มีศักยภาพ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทั้งในภาคการผลิตและภาคบริการเพื่อสร้างความเข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมนำไปสู่การสร้างสังคมที่พึงปรารถนา รวมถึงมีจิตอนุรักษ์ รักษา ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและเหมาะสม

4.4.1 แนวคิด และทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

White¹⁸ ให้คำจำกัดความของคำว่า การมีส่วนร่วมว่า ประกอบด้วย 3 มิติ ดังนี้

มิติที่หนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะอะไร และทำอะไร

มิติที่สอง คือ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาการ ลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ

มิติที่สาม คือ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

ทั้งยังได้เพิ่มเติมอีกว่า สารสำคัญของการมีส่วนร่วมในประการที่สี่ที่ควรนำมาพิจารณา คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการที่นำไป

Cohen and Up Hoff¹⁹ กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

¹⁷ ฤทธิญา นาคประสิทธิ์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี. รายงานการค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต. หน้า 15-17.

¹⁸ White, A.T, The Community Participation : A Discussion of Agreement, (New York : United Nation Children's Fund,1982) p.18

¹⁹ กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการวิจัยกรณีการมีส่วนร่วมของผู้ขับขีรถจักรยานยนต์รับจ้างในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, สืบค้นจาก <http://research.police.go.th/index.php/datacenter/research/--1/-2550/94--2550/file>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2561)

2.การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานงานของความร่วมมือ

3.การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

เสนห์ จามริก²⁰ ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. ร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา
3. ร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา
4. ร่วมในการดำเนินงานตามแผน
5. ร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ

ประธาน วัฒนวาณิชย์²¹ได้กล่าวถึงหลักการที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและลดจำนวนอาชญากรรมในสังคมที่สำคัญ ได้แก่ การกระจายอำนาจในการบริหารงานยุติธรรม (Decentralization) พร้อม ๆ กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

1. ประชาชนและชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในความพยายามใด ๆ ที่จะป้องกันอาชญากรรม
2. องค์กรในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชน หรือโครงการที่เอกชนเป็นผู้ริเริ่มขึ้น

3. จัดให้มีโครงการร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ระหว่างภาครัฐและเอกชนในระดับต่าง ๆ
4. เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายจะต้องมีหน้าที่ให้การสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

4.4.2 การจัดตั้งศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเยาวชน หรือ ศอ.ปส.ย.

ในปี 2551 สำนักงาน ป.ป.ส. จึงได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเยาวชน หรือ “ศอ.ปส.ย.” ขึ้น เพื่อเชื่อมโยงองค์กรเยาวชนที่หลากหลายทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติดอย่างเป็นเอกภาพและบูรณาการ ทั้งนี้โดยมีเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ภาค และปปส.ทม. เป็นพี่เลี้ยงและมีหน่วยงานในพื้นที่ เช่น สถานศึกษา องค์กรพัฒนาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน หรือภาคประชาชน ฯลฯ ในพื้นที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

²⁰ เสนห์ จามริก, การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ สถาบันไทยคดีศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์, 2540) หน้า 20

²¹ กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการวิจัยกรณีการมีส่วนร่วมของผู้ขับเคลื่อนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, สืบค้นจาก <http://research.police.go.th/index.php/datacenter/research/--1/-2550/94--2550/file>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2561).

การจัดตั้งศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเยาวชน หรือ คอ.ปส.ย. มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- (1) เพื่อประสานงานนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงานด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดและปัญหาสังคมต่าง ๆ กับองค์กรเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ
- (2) เพื่อพัฒนาศักยภาพขององค์กรเยาวชนให้มีความสามารถในการดำเนินงานด้านการป้องกันแก้ไข และเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ
- (3) เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง เยาวชน องค์กรเยาวชน และองค์กรพี่เลี้ยงเพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรเยาวชนแห่งการเรียนรู้ด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน
- (4) เพื่อฝึกฝนเยาวชนให้รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้สำนึกในหน้าที่ของตนเอง ตลอดจนพัฒนาตนเองให้เป็นเยาวชนที่ดี
- (5) เพื่อส่งเสริมและพัฒนากลไกเฝ้าระวังภาคเอกชนอันจะส่งผลให้องค์กรเยาวชนสามารถประเมินสถานการณ์ปัญหาและแสวงหามาตรการการแก้ไขอย่างเหมาะสมต่อไป

ศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเยาวชน มีภารกิจหลัก ดังนี้

1. ร่วมเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด
2. จัดกิจกรรมรณรงค์ กิจกรรมเชิงบวก สร้างสรรค์ กิจกรรมทางเลือก เพื่อเพิ่มพื้นที่เชิงบวกสำหรับเยาวชนโดยเฉพาะ วันต่อต้านยาเสพติดของทุกปี (26 มิถุนายน)
3. เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรและพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายเยาวชน
4. ขยายเครือข่ายและการเชื่อมโยงสมาชิกให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ บูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ

4.5 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4.5.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

แนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 วรรค 3 ได้กำหนดว่า รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเยาวชน ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟู และเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว ดังนั้น จึงถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่รัฐจะต้องให้ความสำคัญกับเยาวชน

4.5.2 นโยบายรัฐบาล

นโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เห็นว่า ยาเสพติดยังคงเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติ จึงได้กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาต้องได้รับการป้องกันและแก้ไขโดยการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด และจัดการปัญหาอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องให้เบ็ดเสร็จ โดยมีกรอบทิศทางการขับเคลื่อนและความเชื่อมโยงตามยุทธศาสตร์และแผนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ยุทธศาสตร์ความมั่นคง ประเทศไทยมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง
2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564) ประเทศไทยมีความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านความมั่นคงในการป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติ

3. ยุทธศาสตร์การป้องกันปราบปราม และบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ระยะ 20 ปี (2560 - 2579) ประเทศไทยมั่นคงปลอดภัยจากยาเสพติดอย่างยั่งยืน ด้วยประชารัฐร่วมใจแก้ไขปัญหาและความร่วมมือระหว่างประเทศ

4. ยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 5 ปี (2558 - 2562) สังคมไทยเข้มแข็งและรอดพ้นจากยาเสพติดด้วยภูมิคุ้มกันและมาตรการลดผู้ค้าและผู้เสพ และความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติด บรรลุผลตามพันธกรณีและวิสัยทัศน์อาเซียนภายในปี 2562

5. แผนประชารัฐร่วมใจ ปลอดภัยยาเสพติด ปี 2561

แผนประชารัฐร่วมใจ ปลอดภัยยาเสพติด พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย 4 แผน คือ แผนป้องกันยาเสพติด แผนปราบปรามยาเสพติด แผนบำบัดรักษายาเสพติด และแผนบริหารจัดการอย่างบูรณาการ ซึ่งการดำเนินงานตามมาตรการต้องเป็นไปอย่างประสานสอดคล้องในทุกระดับ

แผนป้องกันยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอันตรายจากการใช้ยาในทางที่ผิด และควบคุมสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ คุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม ซึ่งประกอบด้วย 2 แนวทาง คือ แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด และแนวทางการสร้างสภาพแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดให้กับชุมชน

6. โครงการไทยนิยม ยั่งยืน ปี 2561 เป็นโครงการที่ต่อยอดขยายผลจาก “แผนประชารัฐ” กรอบที่ 9 ร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีแนวคิดในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจด้านยาเสพติด ดังนี้

- (1) ปัญหายาเสพติดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติ
- (2) ปัญหายาเสพติดมีความเชื่อมโยงกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคม
- (3) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดต้องดำเนินการควบคู่กันทั้ง 3 มาตรการ
- (4) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดต้องยึดพื้นที่หลักคือ หมู่บ้าน/ชุมชน
- (5) ความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเกิดจากการสอดประสานกันระหว่างกลไกรัฐทุกระดับ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น
- (6) ความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเกิดจากความร่วมมือกันทุกภาคส่วน (รัฐ เอกชน ประชาสังคม และประชาชน)
- (7) ความมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเอาชนะปัญหายาเสพติด

4.5.3 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

มาตรา 15 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภทที่ 1”

มาตรา 67 บัญญัติว่า “ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่ง ยาเสพติด ให้โทษในประเภทที่ 1 โดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 10 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000 บาท ถึง 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากผู้ใดครอบครอง ยาเสพติด ให้โทษในประเภทที่ 1 ไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปี ถึงตลอดชีวิต”

มาตรา 91 บัญญัติว่า “ผู้ใดเสพ ยาเสพติด ให้โทษประเภทที่ 1 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 3 ปี หรือปรับตั้งแต่ 10,000 บาท ถึง 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 92 บัญญัติว่า “ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ” ดังนั้น ผู้ใดเสพยาเสพติดไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ เช่น เอาหญ้าผสม บุหรี่แล้วสูบ หรือเสพยาโดยใช้บ้องกัญญา ถือว่าผู้นั้นมีความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท

นอกจากนั้น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ ยังกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ทำการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง และการเสพยาเสพติดให้โทษประเภท 1, 2, 3 และ 5 และยังมีบทลงโทษสำหรับผู้ยุ่ง หรือส่งเสริม หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษ

ดังนั้น คณะผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองยาเสพติดไม่ว่าจะเสพ จำหน่าย หรือเพื่อการใดก็ตาม ผู้นั้นถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายยาเสพติด

4.5.4 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 4 บัญญัติว่า เยาวชน หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 บัญญัติว่า เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ลักษณะของเยาวชนตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ เยาวชนเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากเล่น อยากลอง มีความต้องการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง และสร้างความนับถือในตนเอง และมีพลังที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นไปในทางสร้างสรรค์ได้มาก หากได้รับการส่งเสริมและพัฒนาในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เยาวชนเป็นประชากรกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งของประเทศ และเป็นกลุ่มที่จะเป็นกำลังสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ หากได้รับการพัฒนาและส่งเสริมที่เหมาะสมตามศักยภาพ สร้างความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการ สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และมีบทบาทในทางการเมือง การปกครอง ในทางกลับกันหากคนกลุ่มนี้ได้รับการดูแลที่ไม่เหมาะสม จะนำไปสู่ปัญหาสังคมที่จะส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศในอนาคตได้เช่นกัน

4.5.5 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.255 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560

เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2551 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 โดยให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนระดับอำเภอ จำนวน 878 อำเภอ และระดับจังหวัด 76 จังหวัด และจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร และสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย ภายใต้หลักการ “เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน”

ในปี 2559 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และคณะอนุกรรมการกิจการเด็กและเยาวชน ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เสนอปรับแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งนอกจากจะเพิ่มเติมองค์ประกอบของคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.) แล้ว ประเด็นสำคัญ คือ การกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนตำบล

สภาเด็กและเยาวชนเทศบาล รวมทั้งให้กรุงเทพมหานครส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการจัดให้มีและดำเนินกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนเขต และสภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร ตลอดจนให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการจัดตั้ง และการดำเนินกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนทุกระดับ

เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2560 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 ได้กำหนดแนวทางและปรับปรุงวิธีการในการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยกำหนดจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนตำบล สภาเด็กและเยาวชนเทศบาล สภาเด็กและเยาวชนอำเภอ สภาเด็กและเยาวชนเขต สภาเด็กและเยาวชนจังหวัด สภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร และสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย ซึ่งมีโครงสร้างเชื่อมโยงกัน รวมทั้งให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม ร่วมส่งเสริมสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

จากความเป็นมาของพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติฯ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน โดยผ่านสภาเด็กและเยาวชนในทุกระดับ

5.วิธีการดำเนินการวิจัย

บทความนี้ใช้วิธีการดำเนินการศึกษาด้วยการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ในการนำไปวิเคราะห์หาแนวทางการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด โดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ วารสารบทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อเขียน รายงานการประชุม บันทึกการประชุม เอกสารประกอบการประชุม และเอกสารอื่นที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว

6. อภิปรายผลและสรุป

6.1 อภิปรายผล

จากผลการศึกษา แนวทางการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด พบว่าจากการที่รัฐบาลได้มีนโยบายขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน โดยมีเรื่องการร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งมีเป้าหมายการดำเนินงานลงในระดับหมู่บ้าน ชุมชน ทั้งประเทศ ถือได้ว่ารัฐบาลได้ปรับเปลี่ยนการแก้ปัญหายาเสพติดที่เป็นเชิงรุกโดยใช้พลังของประชาชนในการต่อสู้กับปัญหายาเสพติด เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาระดับชาติ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงมิใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง หากแต่เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะต้องร่วมมือร่วมใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวสันติวิธีของ Pepinsky & Quinney²² ที่เชื่อว่า การแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมสามารถแก้ไขได้จากการร่วมมือกันในหลายระดับ ดังนั้น รัฐบาลจึงบูรณาการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

²² Fuller, John R., Criminal Justice : A Peacemaking Perspective, (Boston : Allyn & Bacon, 1998), p.40

โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งมีมาตรการสำคัญมุ่งเน้นไปที่สถาบันทางสังคมในระดับรากหญ้า คือ หมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ของ Shaw and Other²³ ได้เสนอแนวความคิด “หมู่บ้านในเมือง” (Urban Village) โดยเขาได้เน้นหนักที่การสร้างความสัมพันธ์ในสังคมหรือชุมชน เพื่อป้องกันสาเหตุเบื้องต้นของการเกิดอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม พบว่า แม้รัฐจะให้ความสำคัญกับบทบาทสถาบันทางสังคมไทยในระดับล่างสุดแล้วก็ตาม แต่ปัญหาอาชญากรรมในภาพรวม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนยังคงมีอยู่และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ อาจเกิดจากการที่รัฐไม่ได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชน

นอกจากนี้ นโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในคดีอาชญากรรมที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะเป็นนโยบายที่ถูกกำหนดจากส่วนกลางลงไป โดยไม่ได้ให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้วย จึงไม่น่าแปลกใจที่พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในระดับต่ำหรืออย่างมากก็แค่ปานกลาง แสดงให้เห็นว่าเยาวชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรางคณา จันทรงค์ และ ปาจริย์ ผลประเสริฐ²⁴ ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในชุมชนอยู่ระดับปานกลาง และงานวิจัยของพลตำรวจตรี พิทยา และคณะ²⁵ เรื่องยุทธศาสตร์การป้องกันการติดสารเสพติดของเยาวชนพบว่า แนวทางการป้องกันการติดสารเสพติด มีแนวคิดหลักที่สำคัญคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ การไม่ได้รับความร่วมมือจากเยาวชนในสถานศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเนื่องจากกิจกรรมที่จัดขึ้นไม่น่าสนใจ

ดังนั้น คณะผู้เขียนจึงเห็นว่า การดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจึงควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมโดยการกระจายอำนาจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประธาน วัฒนวานิชย์²⁶ ที่ได้ให้หลักการในการป้องกันและลดอาชญากรรมในสังคมที่สำคัญ คือ การกระจายอำนาจในการบริหารงานยุติธรรม (Decentralization) พร้อมๆกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และควรมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก เนื่องจากเยาวชนย่อมมีอิทธิพลต่อกันเองและเข้าใจในบริบทของเยาวชนด้วยกันเองได้ดีที่สุด ทั้งนี้เป็นไปตามทฤษฎีกระบวนการทางสังคมที่เชื่อว่า ในช่วงวัยรุ่นหรือเยาวชนนั้นความสัมพันธ์ของเพื่อนจะมีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกพฤติกรรมและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ หากความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวก ก็จะเกิดการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคมเป็นอย่างดี และสอดคล้องกับทฤษฎีพันธะทางสังคมที่เชื่อว่าเหตุที่สามารถควบคุมคนเราเอาไว้ได้ไม่ให้เกิดการทำความผิดเนื่องจากกลัวจะเสียความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนฝูง

²³ กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการวิจัยกรณีการมีส่วนร่วมของผู้ขับซัลดจักรยานยนต์รับจ้างในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, สืบค้นจาก <http://research.police.go.th/index.php/datacenter/research/--1/-2550/94--2550/file>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2561)

²⁴ วรางคณา จันทรงค์ และ ปาจริย์ ผลประเสริฐ, แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร, วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2561), หน้า 65

²⁵ กิตติวงศ์ สาสดและปรีชา ดิลกภูมิพิสิทธิ์, (2559) การพัฒนารูปแบบการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่เทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา, วารสารชุมชนวิจัย, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1, หน้า 9

²⁶ กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการวิจัยกรณีการมีส่วนร่วมของผู้ขับซัลดจักรยานยนต์รับจ้างในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, สืบค้นจาก <http://research.police.go.th/index.php/datacenter/research/--1/-2550/94--2550/file>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2561)

คณะผู้เขียนจึงพิจารณาให้เยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญในการมีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดของ Cohen and Up Hoff²⁷ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 4 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มาปรับใช้ในการขับเคลื่อนการป้องกันอาชญากรรมในคดียาเสพติดในกลุ่มเยาวชน เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างตรงจุด ตรงประเด็น และตรงต่อสภาพปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวิ สุกุลวงศ์ธนา และคณะ²⁸ เรื่องแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน พบว่า เด็กและเยาวชนต้องการการมีพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมเชิงบวก การได้รับการสนับสนุนและกำลังใจจากชุมชน และการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ต้องดำเนินการดังนี้ 1) รัฐควรกระตุ้นให้ภาคสังคมรับรู้และมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมากขึ้น 2) ให้มีองค์กรทางสังคมทำหน้าที่ด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดแบบบูรณาการกับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) ควรมีการพัฒนาเด็กและเยาวชนควบคู่กับสถาบันสังคมหลัก ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

6.2 สรุป

เพื่อให้ได้มีแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดที่สามารถบังเกิดผลและสามารถลดเยาวชนที่ติดยาเสพติดได้อย่างแท้จริง คณะผู้เขียนจึงขอเสนอแนะ แนวทางการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด โดยใช้ศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.) เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนมีการรวมตัวกันสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เชิงบวกในทางปัญญาและพื้นที่ทางสังคม เพื่อให้เยาวชนได้มีตัวตน มีความสำนึกในความเป็นส่วนหนึ่งในสังคม มีความภาคภูมิใจในตนเอง ได้พัฒนาศักยภาพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการด้านการป้องกันปัญหายาเสพติด ตามแนวคิดของเสน่ห์ จามริก ที่กำหนดรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ร่วมในการค้นหาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 2) ร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา 3) ร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา 4) ร่วมในการดำเนินงานตามแผน และ 5) ร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ โดยใช้ ศอ.ปส.ย. ที่เปรียบเสมือนตัวแทนเยาวชนทั่วประเทศ เป็นกลไกและตัวกลางเชื่อมระหว่างรัฐกับเยาวชน ในการสะท้อนข้อมูลปัญหาเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อส่งไปถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจในระดับนโยบายแล้วทำการขยายผลต่อไป แต่อย่างไรก็ดี พบว่า ศอ.ปส.ย. ยังคงมีปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากเป็นเพียงเครือข่ายเยาวชนภายใต้การกำกับของสำนักงาน ป.ป.ส. ยังไม่มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่น ทำให้ไม่มีการประสานงานเพื่อสอดคล้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงขาดเครือข่ายเพื่อเป็นแนวร่วมในการดำเนินแนวทางการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด อีกทั้ง ยังไม่มีการออกกฎหมาย/ประกาศ/ระเบียบ เพื่อรองรับและสนับสนุนการดำเนินการอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม ดังนั้น หากรัฐได้ตระหนักเห็นความสำคัญของเยาวชนในการมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ควรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนรูปแบบการดำเนินการของ ศอ.ปส.ย. เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่จับต้องได้ต่อไปในอนาคต

²⁷ กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการวิจัยกรณีการมีส่วนร่วมของผู้ขับเคลื่อนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, สืบค้นจาก <http://research.police.go.th/index.php/datacenter/research/--1/-2550/94--2550/file>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2561)

²⁸ กิตติวงศ์ สาสวดีและปรีชา ดิลกภูมิพิสิทธิ์. (2559) การพัฒนารูปแบบการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่เทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารชุมชนวิจัย ปีที่ 10 ฉบับที่ 1. หน้า 9-10

7. ข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันอาชญากรรม

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับคดียาเสพติดที่เยาวชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง คณะผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางการป้องกันอาชญากรรมแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชน เพื่อเพิ่มบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้ศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.) เป็นรูปแบบในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในคดียาเสพติด ให้เยาวชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการป้องกันปัญหายาเสพติดได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องเข้ากับบริบทของเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย

อย่างไรก็ดี ควรเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้กับ ศอ.ปส.ย. อย่างเป็นระบบ โดยการออกกฎหมาย/ประกาศ/ระเบียบ เพื่อรองรับการดำเนินการของ ศอ.ปส.ย. โดยอาจนำวิธีการจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาเป็นต้นแบบ เพื่อจะได้สร้างให้ ศอ.ปส.ย.เป็นองค์กรสนับสนุนให้เยาวชนเป็นแกนนำในการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชน

อีกทั้ง ควรบูรณาการ ศอ.ปส.ย. ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน เพื่อให้มีกลไกเชื่อมโยงที่สมบูรณ์ เกิดเป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มเยาวชนกับหน่วยงานที่จะมีการดำเนินงานในด้านยาเสพติดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ ภาครัฐควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อกิจกรรม/โครงการ/ข้อเสนอแนะของ ศอ.ปส.ย. ได้รับการสนับสนุนและต่อยอด เพื่อให้เกิดการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งควรสนับสนุนงานของ ศอ.ปส.ย. ในทุกด้านเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จในระยะยาวต่อไป

8. บรรณานุกรม

กฤษฎา นาคประสิทธิ์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี. รายงานการค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต.

กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการวิจัยกรณีการมีส่วนร่วมของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2561, สืบค้นจาก <http://research.police.go.th/index.php/datacenter/research/--1/2550/94--2550/file>

กิตติวงศ์ สาสวดและปรีชา ดิลกภูมิสิทธิ์. (2559) การพัฒนารูปแบบการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่เทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารชุมชนวิจัย ปีที่ 10 ฉบับที่ 1.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2556). ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก: แนวทางวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์(1991) .

เจริญ แฉกพิมาย. (2555). รายงานการวิจัย พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. มปท.

นิชธร ปุณณะปัญญา. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในจังหวัดบุรีรัมย์, รายงานการค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2541). อาชญาวิทยา:สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน).

วรจกณา จันทรคง และ ปาจริย์ ผลประเสริฐ. แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในกลุ่ม เด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร. วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2561.

วรเดช จันทรศร. (2552). สาเหตุของอาชญากรรม: ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง. วารสารพัฒนาบริหาร ศาสตร์.

สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี, จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยยาเสพติด ทั้งหมด ปีงบประมาณ2556-2560, สืบค้นจาก http://www.pmnidat.go.th/thai/index.php?option=com_content&task=view..., (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2561)

เสกสัน เครือคำ. (2558). อาชญากรรม อาชญาวิทยา และงานยุติธรรมทางอาญา. นครปฐม: เพชรเกษม การพิมพ์.

เสน่ห์ จามริก, การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ สถาบันไทยคดีศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์, 2540)

อุทิศ สุภาพ. (2559). การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่พึงประสงค์ของไทย. http://matichon.co.th/columnists/news_269885(สืบค้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2561)

Fuller, John R., Criminal Justice : A Peacemaking Perspective, (Boston : Allyn & Bacon, 1998)

United Nations Office on Drugs and Crime, World drug report 2016, สืบค้นจาก http://www.unodc.org/doc/wdr20162WORLD_DRUG_REPORT_2016_web.pdf, (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2561)

White, A.T, The Community Participation : A Discussion of Agreement, New York : United Nation Children's Fund, 1982.